

**Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministrei Jurgitai Petrauskienei
Vilniaus universiteto administracijai
Lietuvos akademinėi bendruomenei**

Kopija:
Europos Komisijos atstovybei Lietuvoje

**LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ORGANIZACIJŲ,
LIETUVOS MOKSLININKŲ SAJUNGOS IR LAMPSS
PAREIŠKIMAS**

Dėl prof. V. Radžvilo diskriminavimo pažiūrų ir įsitikinimų pagrindu

2017 m. liepos 17 d.
Vilnius

2017 m. gegužės 15 d. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (toliau – TSPMI) Europos studijų magistro programos pirmojo kurso studentų grupė (*I. Galkytė, Ž. Damošius P. Palaiškytė, S. Žukauskaitė, J. Albertavičienė, J. Ražanaitė, T. Pipiras, I. Miklaševskaja, M. Glinskytė*) pateikė TSPMI administracijai prašymą pakeisti prof. V. Radžvilo dėstomo kurso „Europos idėja: tapatumai ir reprezentacijos“ statusą iš privalomojo į pasirenkamąjį. Prašyme teigiama, kad dauguma prof. V. Radžvilo dėstomų temų <...yra menkai arba visai nesusijusios su Europos studijomis (Europos idėjos tematika yra "pritempiama")>, <...dėstytojo euroskeptiškos pažiūros iškreipia supratimą apie Europos Sąjungą...>, <...išsakomas subjektyvus požiūris į Europos Sąjungą neleidžia susipažinti su esamu platesniu akademinio diskursu, o tai neatitinka programoje numatyto pagrindinio dalyko tikslo>.

TSPMI administracija šį studentų prašymą patenkino, net išsamiau jo neapsvarsčiusi, nors vėliau buvo gautas ir alternatyvus TSPMI studentų ir alumnų prašymas – palikti kursą privalomą. Pirmasis studentų pageidavimas buvo patenkintas nevertinat galimų pasekmių (arba jas aiškiai suvokiant) remiantis LR Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XII-2534 30 str. studentams suteikiamomis teisėmis.

Toks TSPMI administracijos sprendimas smarkiai pablogina prof. V. Radžvilo padėtį institute ir netgi sudaro sąlygas jį, kaip neturintį pakankamo darbo krūvio (nes kursas – neprivalomas), atleisti iš darbo. Pažymėtina, kad panašūs dalykai vyksta daugelyje Lietuvos universitetų dėl studentams skiriamų „krepšelių“.

Atkreipiame dėmesį, kad TSPMI administracijos sprendimas, kuriuo besąlygiškai patenkintas magistro pirmojo kurso studentų prašymas dėl kurso statuso keitimo turi visus asmens diskriminavimo dėl įsitikinimų ar pažiūrų požymius. Netgi nevertinant administracijos sprendimo atitikties studijų programų rengimo ir jų tvirtinimo tvarkai, kurią reglamentuoja TSPMI nuostatai, būtina pripažinti, jog studentų iniciatyvos teisė reglamentuoti dėstomų kursų temas ir jų turinį nėra absoliuti ir privaloma. Prof. V. Radžvilo Europos idėjos istorijos kursas dėstomas ne vienerius metus ir dėl jo TSPMI administracija, Taryba ar Studijų programos komitetas iki šiol nebuvo gavę pastabų ar priekaištų. Kursą, kaip naudingą ir įdomų, savanoriškai lanko kitų kursų ir kitų studijų programų studentai.

Žmogaus teisių požiūriu studentų prašyme nurodyti prof. V. Radžvilo kurso pakeitimo iš privalomojo į pasirenkamąjį motyvai - profesoriaus *euroskeptiškos pažiūros, subjektyvus požiūris į Europos Sąjungą* – nesvarstyti. Atkreipiame dėmesį, kad šie motyvai, kuriais remiantis priimtas Studijų programų komiteto sprendimas, prieštarauja LR Konstitucijoje įtvirtintam žmogaus teisių ir laisvių principui – asmens teisei turėti įsitikinimus, pažiūras ir laisvai juos reikšti. Primename, kad tai yra viena pamatinių Europos demokratinių vertybių.

Žmogaus teisių požiūriu taip pat nepateisinama, kad akademinėje aplinkoje dėstytojo pažiūros ir įsitikinimai (ne kompetencija, kvalifikacija) susiejami su dėstomo kurso tikslingumu ir netgi lemia jo vertę studijų programoje. Akivaizdu, kad dėstomo kurso statuso pakeitimas dėl mokslininko pažiūrų turėjo būti sprendžiamas ne siaurame TSPMI padalinyje – Studijų programos komitete, o pateiktas svarstyti VU akademinėi bendruomenei.

Esame įsitikinę, kad argumentuotai kritiškas požiūris į su dėstomu kursu susijusias aktualijas mokslo įstaigoje negali būti varžomas konjunktūrinėmis ar ideologinėmis insinuacijomis. Tariamai *euroskeptiškų*, o iš esmės tik kritiškai vertinančių dabartinių ES politikų ir biurokratų veiksmus, mokslininkų yra visose demokratinėse valstybėse, ir jų akademinės veiklos suvaržymas akivaizdžiai prieštarautų tarptautiniu mastu įtvirtintam žmogaus įsitikinimų ir pažiūrų laisvės principui.

Ypač susirūpinimą kelia tai, kad tarp prašymą iniciavusių studentų yra Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje darbuotoja, kas leidžia manyti, jog šioje pamatinių demokratinių vertybių saugojimo ir sklaidos institucijoje įsivyravo autoritarinis požiūris į žmogaus teises ir laisves. Minėtos atstovybės Lietuvoje darbuotojos inicijuotas prašymas TSPMI administracijai primena sufabrikuotus „darbo žmonių“ laiškus sovietų komunistų partijai, kuriuose būdavo smerkiami mokslininkai, rašytojai ir kultūros veikėjai, nepritarę oficialiai sovietų komunistų partijos doktrinai. Būtent analogiškų laiškų pagrindu sovietų valdžia atleisdavo iš darbo jai neįtikėjusius kultūros ir mokslo darbuotojus, pašalindavo iš kūrybinių organizacijų rašytojus bei kitus kūrėjus, o kai kuriuos jų tokių prašymų pagrindu („pritariant darbo kolektyvams“) įkalindavo arba išstremdavo į Sibiro lagerius.

Atsakingai pareiškiame, kad bet kokios iniciatyvos, kuriomis siekiama apriboti asmens veiklą dėl pažiūrų ar įsitikinimų reiškimo, yra grubus žmogaus teisių pažeidimas ir asmens diskriminavimas dėl jo pažiūrų ar įsitikinimų. TSPMI administracijos Pareiškimo pagrindu priimtas sprendimas prieštarauja LR Konstitucijos 25 str., kuris laiduoja asmens teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. LR Konstitucijos 42 str. nustato, kad <Kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstymas yra laisvi>. Šios pamatinės žmogaus teisės yra įtvirtintos ir ginamos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (10 str.), Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (19 str.) Tarptautiniame ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte (15 str.) bei kituose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose.

Raginame Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetą, Švietimo ir mokslo ministeriją bei VU administraciją visapusiškai ištirti aptariamą diskriminavimo atvejį ir be išlygų užkirsti kelią praktikai, kurios apraiškų dėsningai padaugėjo pradėjus aukštojo mokslo reformą, kai, prisidengiant tam tikrais prašymais, mokslininkai imami persekioti ir atleidžiami iš darbo dėl įsitikinimų ar pažiūrų ir jų reiškimo.

Lietuvos mokslininkų sąjunga

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras:

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Piliečių gynybos paramos fondas

Lietuvos Helsinkio grupė

Nepartinis demokratinis judėjimas

Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimas (LAMPSS)

*Nurodytų organizacijų pritarimą Pareiškimui tvirtinu:
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas*

Romualdas Povilaitis